
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

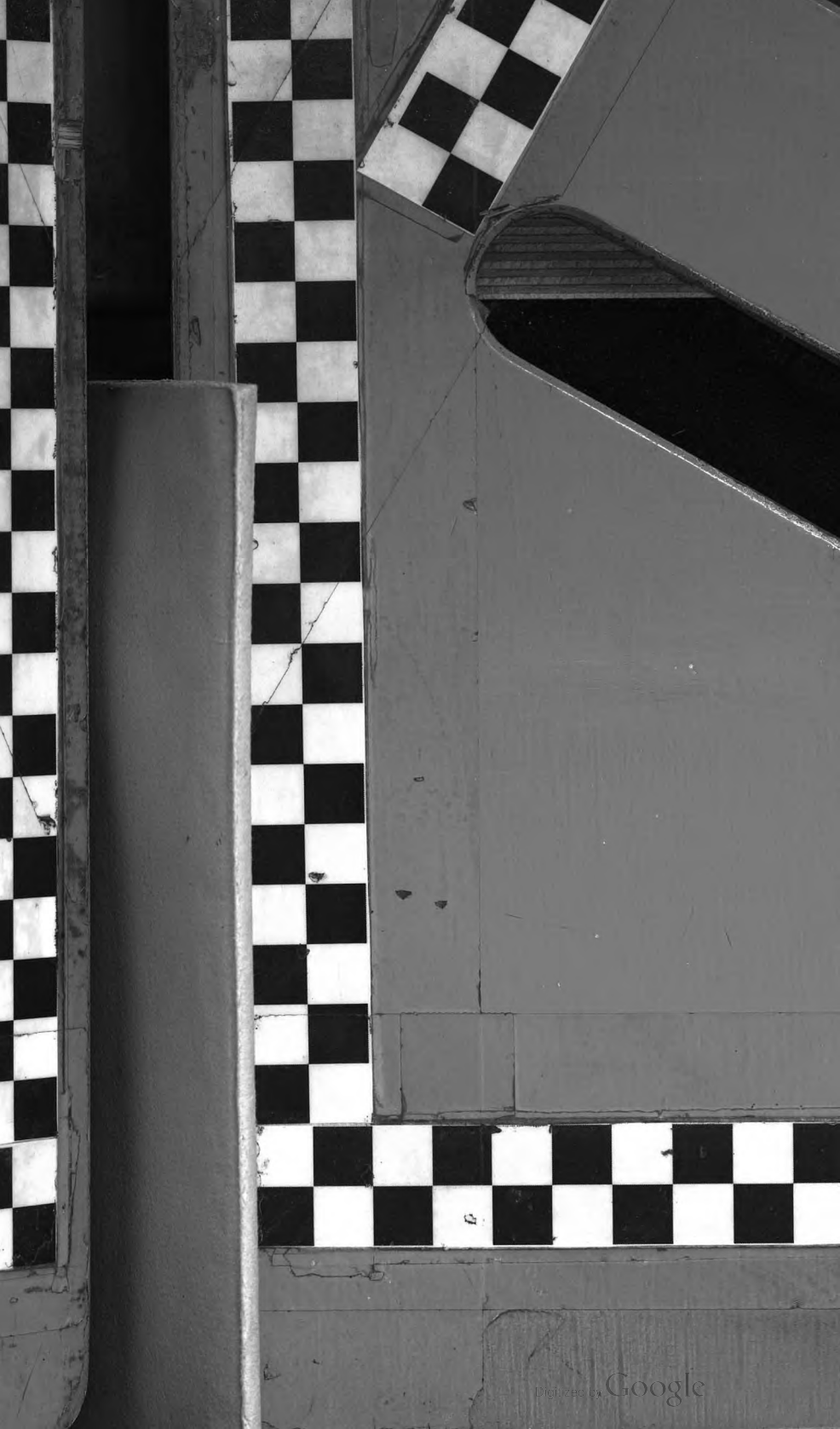
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

BROCHURES

Nº. 3291

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

0609 4053

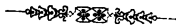
De Spoorwegbrug

TE

K U I L E N B U R G ;

DOOR

P. Q U A N T.

Gedrukt en verkrijgbaar bij
P. M. VAN DER MADE.
AMSTERDAM.

1867.

3291.

De Spoorwegbrug

TE

K U I L E N B U R G ;

DOOR

P. Q U A N T.

Gedrukt en verkrijgbaar bij

P. M. VAN DER MADE,
AMSTERDAM.

1867.

„En als lid der Kamer en als Minister was ik
een streng vriend, een vriend met kritiek,
van openbaarmaking . . . .”

Mr. J. R. Thorbecke, (Zitting der 2e Kamer
van Donderdag 13 Junij 1867.)

Mogt iemand, bij het eerst zien van den titel, meenen hier eene beschrijving te zullen vinden van het genoemde bouwwerk, hij zou zich zeker teleur gesteld zien.

Maar dat *mijn* naam op dien titel onmiddellijk volgt, zal ook weldra aan iets anders doen denken. En zeker, ik heb wel een regt, een droevig regt, om mijn naam aan dat werk te verbinden: het is mij geworden, of liever men heeft het mij doen worden, ten oorzaak van diepen, oogenschijnlijk onherstelbaren val, en mijn naam, bij al mijne vroegere werken en steeds met eere genoemd, moet voor de Kuilenburgsche spoorwegbrug, die ik *niet* mogt tot stand brengen, een schandmerk blijven, eene herinnering van duldelooze kwelling en misbruik van overmagt tegen mij, welke, ten uiterste doorgezset, in hunne gevolgen mij maatschappelijk moesten dooden, en naar al te wel het doel hebben getroffen.

Ik ben wel overtuigd, dat mijn spreken ten deze mij persoonlijk materieel geen herstel, geen voordeel zal aanbrengen; evenwel ik mag en wil en kan niet zwijgen: ik moet pro-

testeren voor tijdgenoot en nakomeling, mij openlijk voor het publiek ten volle regtvaardigen, tegenover degenen die tegen mij waren; ik moet doen zien, klaar als de dag, dat ik het werk *moest* staken, dat ik het *zóó niet kon* ten uitvoer brengen. Dit is het doel van dit schrijven, geen ander en niets meer. Ik zal dat trachten te doen met al de kalmte, die mij mogelijk is, en zoo ik hoop in voegelijke termen, met pligtmatige eerbiediging, dit verklaar ik plegtig, van wettelijke uitspraken, mogen ze mij ook niet voorkomen als juiste gewijsden. Ik verlang niemand hard te vallen, te grieven of beledigen; ik wensch slechts door eenvoudige, opregte voorstelling der feiten te doen uitkomen, hoe hard en grievend men mij is geweest, hoe men mij, die nog zoo vol levenskracht was, tot een maatschappelijk doode heeft gemaakt, en in de gevolgen ligt, naar ik vreeze, vóór mijn tijd ook tot lichamelijk doode zal gemaakt hebben. Daarom ook wil ik nu spreken, nog vóór de voltooiing der Kuilenburgsche brug het schandmerk aan haar hechten, eer mijne hand verstijft en mijn mond moet zwijgen. Mogt, ondanks mijne kalmte en mijn verlangen, de voorstelling der feiten toch iemand onaangenaam treffen, 't zal niet mijne schuld zijn; die heeft het alleen zich zelven te wijten; 't is het natuurlijk gevolg zijner oorzaak; in den een of anderen vorm, moet vroeger of later het verkeerde openbaar worden en — zijn meester loonen.

Met een enkel woord moet ik vooraf gewagen van mijne vroegere loopbaan in het vak, alleen om te doen zien, dat ik geen nieuweling was. De vrij breede lijst van werken, als bijlage hier achter gevoegd, getuige voor mij. Ik stond daarbij, èn tegenover particulieren, èn tegenover onderscheidene publieke, burgerlijke en militaire, autoriteiten.

Op die alle, zoowel de hoofdpersonen zelve als diegenen,

die daarbij in andere betrekking met mij in aanraking kwamen, met eigen belanghebbend of kennersoog mijn arbeid gadesloegen — op die allen zonder onderscheid, bij de werken met name genoemd, durf ik met gerustheid mij beroepen als getuigen, hoe ik handelde, hoe ik werkte, wat ik leverde. Ik behoef hunne uitspraak niet te schromen: in elk opzigt zal hunne getuigenis eervol voor mij wezen.

Tot zulk eene hoogte in mijn maatschappelijken werkkring gestegen, dien ik van klein af had aangevangen — hoopte ik door het grootte werkstuk der Kuilenburgsche spoorwegbrug op al de vroegere als eene eerekroon te zetten, tevens mijn naam in het vak op eenen zoon te doen overgaan, dezen als mijnen opvolger eene schoone loopbaan te openen.

Helaas, men heeft het tot mijn en zijn verderf doen wenden!

Op 30 December 1862, werd ik, in compagnie met mijn zoon J. Quant en de Heeren L. C. Schaade Jr. en D. R. van Dartelen, allen te Amsterdam woonachtig, aannemer van het bouwen der landhoofden en pijlers voor de spoorwegbrug over de Lek bij Kuilenburg, en het maken der bijkomende werken, voor *f* 893,800. — met welk werk belast waren de Heer G. van Diesen, eerstaanwezend Ingenieur der staats-spoorwegen, te Utrecht, vroeger Ingenieur van den waterstaat, te Haarlem, en de Heer J. D. Evers, Sectie-Ingenieur, te Kuilenburg, vroeger scheikundige eener garancine-fabriek te Goes.

In het bestek van dit belangrijk werk, was voor de bekleeding der pijlers beschreven 2,335,150 kub. ellen Duitse Lava-bazalt, welke soort steen in ons land, zelfs voor de grootste of belangrijkste werken, nog nooit was gebruikt. Zoo als wij later vernomen hebben, is vóór de aanbesteding

van dit werk, de bestekmaker, een vermoedelijk nog weinig *praktisch* gevormd Ingenieur, eenigen tijd naar Duitschland geweest, om den bruggebouw aldaar te bestuderen.

Aangezien men daar te lande, bijna algemeen, den Lava-bazaltsteen, doch meestal van zeer kleine afmetingen, bezigt, voor alle werken, zooals ook voor de bruggen te Keulen en Mainz geschied is, om reden die soort steen een voortbrengsel of grondstof aldaar is; en wijl men daar ook bouwmeesters heeft van bruggen, welke tevens bezitters zijn van groeven van dezen steen, zoo hadden zij zeer gaarne, dat die voor den bruggebouw in Nederland ook gebezigd werd, vooral met het oog op de vele spoorbruggen, die men bouwen moest; misschien van daar dan ook de aanleiding, dat door voorgenoemden bestekmaker deze Lava-bazaltsteen, maar in grootere afmetingen, in het bestek werd gebragt.

Vóór de aanbesteding, waren op de aanwijzing ook tegenwoordig de Heer Salomon Landau en zijn compagnon, beiden in Duitschland woonachtig en eigenaars van groeven van dezen Lava-bazaltsteen, die zich alstoen over het groote bezwaar van de aanzienlijke hoeveelheid, en in zulke groote afmetingen, te leveren, niet uitlieten.

Daar voor de leverantie en het gebruik dezer groote massa Lava-bazaltsteen zeer weinig tijd in het bestek verleend of beschreven was, zoo gingen wij, na bekomen approbatie van het werk, al zeer spoedig op reis naar Duitschland, doch begrepen en ondervonden ook zeer spoedig, dat de omschrijving van dezen Lava-bazaltsteen in het bestek, in zulk een korten tijd te leveren, een mispunt was, omdat er niet één van de bezitters dezer weinige groeven was — in vergelijking van de vele groeven, die men van blaauwen of Escauzijschen steen in België heeft, welke steen steeds voor den bouw van bruggen in ons land gebezigd wordt — welke ons deze massa Lava-bazaltsteen, in zulke groote afmetingen, in zulk eenen korten tijd kon of wilde leveren, daar zij er jaren

voor noodig hadden, om zulk eene quantiteit, in die afmetingen, bijeen te brengen, alzoo de groeven zeer weinige van die groote steenen, veelal gebruikt wordende voor molensteenen, opleveren.

Nadat ik dus op de volle hoogte van het bezwaar, wegens die moeilijke leverantie, gekomen was, wendde ik mij per brief tot den eerstaanwezend Ingenieur, den Heer van Diesen, te Utrecht, ten einde verandering in de leverantie van dien steen te verkrijgen. Het antwoord was, in substantie, dat ik de „onmogelijkheid” der leverantie van den steen had te „bewijzen”, alvorens men op mijne aanbiedingen kon letten; zulks gebleken zijnde, had ik mij bij rekwest tot den Minister van binnenlandsche zaken te wenden, om afwijking ten deze van het bestek.

Het was mij echter niet alleen moeilijk, om reden die Duitsche groeven-eigenaars wisten, dat ik dien Duitschen Lava-steen, volgens bestek, leveren moest, maar ook kostbaar en vergezeld van veel tijdverlies, dat ik, volgens schrijven van den Heere van Diesen, het onmogelijke van de levering van dien steen moest aantoonen; evenwel vervoegde ik mij tot alle bekende leveranciers van dien steen, en ontving in antwoord vier brieven, waaronder één van den reeds vermelden Heer Salomon Landau te Coblentz, die mede op de aanwijzing tegenwoordig was geweest, en van welken ook sprake was in den brief van den Heer van Diesen voornoemd.

De Heer Joseph Herriger te Keulen meldde mij dd. 30 April 1863, in geen geval het geheel, maar slechts een deel van den steen te kunnen leveren, en zulks niet vrij Kuilenburg, maar slechts vrij aan boord Andernach. Bovendien had ik eerst naauwkeurige opgave en teekening te leveren, alvorens hij meer bepaalde aanbieding kon doen van hoeveelheid, prijs, tijd van leveren en verdere conditiën.

D. Zervas te Keulen meldde dd. 4 Mei 1863 *geene* aanbiedingen te kunnen doen, dewijl hij (met bepaalde opgave)

reeds aan te vele bestellingen van elders in Duitschland zelf te voldoen had.

Slaomon Landau te Coblentz meldde, wegens de te kort gestelde termijnen van levering enz., niet dadelijk offerte te kunnen doen, maar er met zijne confrères over te zullen spreken.

Carl Ackerman en Comp. te Keulen dd. 11 Mei 1863 vroegen, of de afmetingen niet anders mogten zijn, en verlenging der termijnen, daar het gevraagde ook dan nog in zoo korten tijd niet te leveren was. De Heeren Pell en Muller, beide nabij Coblentz, hadden op onze brieven niet eens geantwoord.

Na ontvangst van voormelde brieven, gingen wij tot den Heer van Diesen te Utrecht, stelden ZEd. al de bezwaren voor oogen, wegens de invoering van den Lava-bazaltsteen, en deden hem opmerken, dat er in ons Rijk steeds aan sluizen, bruggen en andere groote werken, ook in de snelst stroomende rivieren, met het beste gevolg Escauzijnsche steen was voorgeschreven en gebruikt, en dat wij dus, al ware zelfs de levering mogelijk, niet in konden staan voor den langeren duur, noch voor de gebreken van het werk, die men ondervinden zoude door de levering van Lava-bazaltsteen.

Tevens boden wij ZEd. aan, zoo er méér blaauwe steen geleverd moest worden, dit te doen voor den prijs van den Lava-bazalt, als in het tarief, tot *f* 60 per kub. el (de blaauwe steen stond daar beschreven ad *f* 80.)

Hierop vond ZEd. goed, dat wij een rekwest daarover zouden indienen aan den Minister van binnenlandsche zaken.

Wij deden dit vrij uitvoerig, de zaken naar waarheid uiteenzettende, ten verzoeke om

a. den Lava-bazalt te mogen vervangen door Escauzijnschen hardsteen, in afmetingen volgens opgave der Directie, met aanbod, ons de meerdere uitgaven of kosten deswege te getroosten;

b. Of, zoo de verwisseling van steen niet kon plaats hebben, dat, bij vertraging in de levering, en dien ten gevolge in de uitvoering van het werk, wanneer slechts ten genooege der Directie bleek, dat de verkregen hoeveelheid, hoeveel of hoe weinig dan ook, met den meesten spoed en onafgebroken werd verwerkt — alsdan geene korting van gelden zou geschieden, wegens die van den aannemer onafhankelijke vertraging.

Op 2 Junij 1863, meldde mij de Sectie-Ingenieur J. D. Evers officieus vernomen te hebben, dat de Commissie voor de Staats-Spoorwegen gunstig had geadviseerd tot verwisseling van den steen.

Hierop werd mij een contract ter teekening aangeboden, waarvan art. 6 aldus luidde :

„De tweede Ondergeteekende verbindt zich de hierboven genoemde bepalingen stiptelijk te zullen uitvoeren, zonder daarvoor nu of later eenige bijbetalingen te vorderen, en zonder op deze verandering eenige reden te gronden tot latere oplevering van eenig gedeelte van het aangenomen werk.”

Daar er nu reeds zes maanden verlopen waren met die geschiedenis van den Lava-bazalt, hetgeen alleen veroorzaakt was door den bestekmaker, zoo weigerde ik dat contract te teekenen, en ontving daarop een ander contract ter onderteekening, waarbij het slot van art. 6 eenigzins anders geredigeerd was, zoo men zeide, tot tegemoetkoning in mijn bezwaar.

Zou uit dit alles ook kunnen afgeleid worden, dat men er op uit was den aannemer aan het lijntje of verbonden te krijgen? Daar hij steeds bezwaar moest maken, dit contract te teekenen, wegens die zes maanden tijdverlies, zoo werd hem gezegd, dat de Minister geene zes maanden verlenging zou toestaan, maar dat dit later in aanmerking zou komen, waarop hij alstoen, in vertrouwen dat aan die belofte zou worden voldaan, dit tweede contract heeft onderteekend.

Hierop kochten wij den Escauzijschen steen voor den zeer lagen prijs van *f* 42 de kub. el, franco te Kuilenburg geleverd, van de Heeren Gebroeders Wenmaekers te Luik, die zeer veel zin in die leverantie hadden.

Die verandering bragt echter niet alleen den aannemer een voordeel aan van p. m. *f* 25,000, maar het Rijk kreeg tevens veel solieder en mooijer werk.

Wat ik met de leverantie van den Lava-bazaltsteen ontmoette, ondervond ik ook met die, volgens het bestek, van 535 dampalen van bezaagd greenenhont, zwaar 35 en 35 duim, zonder waankanten, ter lengte van 14 el, welke palen met hol en dol bewerkt, en zoo in elkander geheid moesten worden voor de omkuiptingen van het linker landhoofd en stroompijler.

Al zeer spoedig ondervond ik zeer vele bezwaren wegens de leverantie dezer palen, daar er niet één houthandelaar was, onder de velen tot wie ik mij gewend had, zelfs tot in Antwerpen, die deze palen, tot welken prijs ook, wilde aannemen te leveren, daar iedereen verklaarde, dat zulk een massa palen van die afmetingen niet te bekomen waren. Deswege vervoegden wij ons een en andermaal, als ook eenige houtkoopers, tot den Heer van Diesen.

Daar het thans duidelijk was, dat de bestekmaker ook deze palen beschreven had, zonder vooraf te hebben geïnformeerd of ze wel te bekomen waren of stonden te groeijen, gaven wij onze bezwaren daaromtrent te kennen, dat wij die palen zóó niet geleverd konden krijgen, en ook dat, wanneer men nog zulk een goeden heigronnd voor deze palen zou hebben, ze, door de bewerking met hol en dol, met het heijen moeijelijk in elkander zouden te houden zijn; want dat men die bewerking van hol en dol alleen toepaste op werkstukken of lichamen, zoo als met dekstukken geschiedt, die men stil in elkander sluit, hetgeen met heijen het geval niet is. Wij stelden den Heer van Diesen voor de bewerking dezer palen

met messing en groef, zoo als steeds het gebruik is, waarin ZEd. toestemde en dit vergunde, terwijl tevens bepaald werd, en men dus wederom van het bestek moest afwijken, dat de palen met waankanten aangenomen zouden worden, al was zelfs 4 el lengte van den top geheel met groote waankanten, om reden dit gedeelte in den grond beneden den betonbodem komen moest.

Voor deze gewijzigde palen, die nog steeds eene moeilijke leverantie uitmaakten, bedankten nog vele houtkooopers; evenwel kregen wij prijsopgaven daarvan van de Heeren: E. DOUBLET, te *Amsterdam*, H. E. VAN GELDER, te *Amsterdam*, de Wed. PIEK & ZOON, te *Oudshoorn*, waarvan de Heer Doublet de minste inschrijver was voor *f* 68,00 per kub. el, franco te Kuilenburg geleverd, doch het lossen voor onze rekening — dien wij dan ook de leverantie voor dien prijs gunden.

Deze leverancier ondervond zeer vele moeilijkheden in het bekomen dezer palen, hetgeen nog zeer bezwaard werd door de keuring en handelwijze van de Directie, daar van de 438 palen, die hij met de grootste zorg bijeen had weten te krijgen en geleverd, ruim de grootste helft werd afgekeurd.

Toen de Directie eindelijk de moeilijkheid dezer leverantie inzag, alsmede het bezwarende harer handelwijze, vergunde zij, nadat er bereids verscheidene herkeuringen hadden plaats gehad, dat er eenige van de nog overgeblevene afgekeurde palen afgezaagd, en alzoo versmald, gebruikt mogten worden, mits de aannemer de daardoor meer benoodigd zijnde palen zonder bijbetaling van het Rijk zou leveren, hetgeen door mij goedgevonden werd; zoodat het resultaat was, dat er 71 palen werden afgezaagd of versmald, en zoo werden goedgekeurd, terwijl er 263 geheel goedgekeurd werden en 104 afgekeurd bleven.

Door den bestekmaker was niet gerekend op de meer be-

noodigde palen, ontstaan door de bewerking met hol en dol (hetgeen later veranderd is in messing en groef), waardoor er 90 palen meer nodig waren voor het linker landhoofd en stroompijler dan in het bestek beschreven waren. Op verlangen van de Directie moest de aannemer deze 90 palen bijleveren tegen vergoeding of bijbetaling van f 70 per kub. el, hetgeen voor den aankoop, transportkosten, lossen, arbeidsloon van keuren, gereed maken van messing en groef en voor het heijen dezer palen, met inbegrip van de daarvoor tot gebruik benoodigde werktuigen; in het tarief van het bestek bepaald was, doch welke prijs veel te laag gesteld was, te meer daar de Heer Doublet deze meer benoodigde palen niet wilde aannemen te leveren. Ik verzocht dus den Minister mij van die fameuse schade te willen vrijwaren, hetgeen Z. Exc. weigerde, zoodat ik verplicht werd een contract te teekenen, om die palen ad f 70 per kub. el te leveren, met inbegrip van alle arbeidsloozen enz. boven vermeld, hetgeen niet scheen te getuigen van een liberalen zin, om op eens gemaakte bepalingen, doch waarvan het ondoeltreffende was aangetoond, terug te komen.

Door tusschenkomst en de vele bemoeijingen van den Heer van Diesen, presenteerde de Heer Doublet ten laatste aan ZEd., 'de 90 palen te zullen leveren voor f 80 per kub. el, mits de vrachten der schepen uit Dantzig naar hier niet hooger waren dan vroeger, anders kwam er die meerdere vrachtprijs nog bij; zoodat de aannemer alleen voor de enkele levering f 10 per kub. el, hetgeen f 17.50 per paal was, meer moest betalen dan hij vergoed kreeg van het Rijk. Ik ontving daarenboven nog van meergenoemden Sectie-Ingenieur, den Heer J. D. Evers, een schrijven, waarin ZEd. mij berigte, dat, wanneer ik mij eene kleine opoffering wilde getroosten, ik die meer benoodigde palen geleverd konde krijgen ad f 80 per kub. el, en wel van den Heer Doublet, van wiens aanbod of schrijven aan den

Heer van Diesen over deze palen ik tegelijkertijd een afschrift ontving.

Op denzelfden tijd gebeurde het juist, dat den aannemer een voorstel door genoemden Ingenieur gedaan werd om de ijzeren ankers en krammen, benoodigd voor de hardsteenwerken, die volgens het bestek, na de levering, keuring en beproeving, 3 maal gemenied moesten worden, in plaats daarvan met tin te galvaniseren, en wel zonder in verrekning van meerdere of mindere kosten te komen. Ik gaf daaromtrent wederom mijne bezwaren te kennen, om reden de kosten en het oponthoud van het galvaniseren veel meer waren dan van driemaal meniën, zoodat ik daarvoor bijbetaling of vergoeding vroeg, hetgeen voor de massa ponden ijzer, die in het bestek beschreven was, p. m. f 600 zoude bedragen hebben; doch, omdat er reeds zoo vele veranderingen, bijwerken en meerdere kosten, daaruit voortvloeiende, voor dezen onderbouw voor de ijzeren brug gemaakt waren, konden of durfden zij niet, die kosten aan het Rijk in rekening brengen, en daar men van die Heeren zeker wel niet anders mogt verwachten, dan dat de voorgestelde veranderingen of wijzigingen moesten leiden tot verbetering of meer deugdzaamheid van het werk, zoo springt het in 't oog, dat de daardoor veroorzaakte kosten van den aannemer werden verlangd, even alsof deze het beter konde betalen dan het Rijk: in allen gevalle kan duidelijk hunne kleingeestigheid in deze gezien worden, bij de betrekkelijk kleine som van f 600. Een van beide is waar: was de voorgestelde wijziging niet nuttig, dan was het slechts te doen om den aannemer op onnoodige kosten te jagen; was ze daarentegen nuttig, dan wilde de Directie liever minder goed werk maken, dan eene kleine opoffering zich getroosten.

Ik heb dan ook de ijzeren ankers en krammen driemaal voor het gebruik moeten doen meniën. Om echter op de kleine opoffering, volgens het schrijven van den Sectie-In-

genieur Evers, terug te komen, wegens die meerdere te leveren 90 dampalen — welke mij minstens *f* 2500 met inbegrip van arbeidsloon enz. zouden gekost hebben —, zoo moet ik nu elken onpartijdige vragen, hoe men eene zoodanige handelwijze noemen moet, wanneer een contractant van het Rijk zich eene kleine opoffering, zoo maar *f* 2500, moet getroosten, alleen omdat de bestekmaker niet gerekend had op hol en dol, waarom die meerdere palen niet in het bestek beschreven waren, en men daarentegen zegt: *f* 600 is te veel voor het Rijk, wegens meerdere en andere werkzaamheden, die er zouden moeten plaats hebben, omtrent de ijzeren ankers en krammen? Ik voor mij geloof, dat de Heer Sectie-Ingenieur J. D. Evers het geenszins eene kleine opoffering ter liefde van het Rijk zoude genoemd hebben, wanneer ZEd. een jaar tractement werd ingehouden of gekort.

Om echter te doen zien, hoe mijn belang behartigd werd, zoo moet ik nogmaals bij de levering van de dampalen verwijlen.

Het was in de maand Junij 1863, dat ik een brief ontving van den Ingenieur in algem. dienst bij de Staatsspoorwegen, te 's Hage, den Heer Fijnje, mede onderteekend door den Sectie-Ingenieur J. D. Evers. In dezen brief werd mij berigt, dat vóór de besteding der brug al de 14 els dampalen voorhanden waren geweest bij twee soliede houthandelaars, te Antwerpen, en dat er bij hen nu nog wel 400 stuks te verkrijgen waren. Alhoewel ik, door mijne vroegere informatiën, bepaald wist dat dit schrijven eene onjuistheid moest zijn, wendde ik mij, ten einde schriftelijke bewijzen in handen te krijgen, tot genoemde houtkoopers te Antwerpen, de Heeren C. Guichard en Portielje Lemaire en Comp.

De inkomende antwoorden op mijne bepaalde aanvraag om het benodigd tal palen, omschreven volgens bestek, waren, zoo als ik verwacht had, negatief.

Door die twee brieven of bewijzen moest ik het duidelijk blijkbaar achten, dat de Heeren Ingenieurs hunne berigtgevers verkeerd verstaan hadden, en toen op den 11 Julij 1863, de Heeren Fijnje, van Diesen en Evers, op het bureau te Kuilenburg, vereenigd waren, en ik hun de bewijzen in de brieven van die Antwerpsche houthandelaren liet zien, toen keken zij elkander nuchteren aan en zeiden niets.

In het bestek der brug was ook beschreven het maken van eene duikersluis, voor welker fundering bepaald waren vierkant bezaagd greenen damplanken, ter lengte van 2 ellen, bij eene dikte afmeting van 7 duim. Ook met deze damplanken had, zooals de Directie zeide, een abuis plaats gegrepen, of waren zij niet goed in het bestek beschreven, ten minste de aannemer moest ze ter lengte van 4 en 5 ellen leveren, bij dezelfde dikte van 7 duimen. De gemagtigde van den aannemer en tevens uitvoerder van het werk stelde de Directie voor om greenen damplanken van 12 duim dikte, die juist voorhanden waren, daarvoor te gebruiken — om reden de planken van 7 duim dikte van die lengte te slap waren, om in een vasten of zandbodem te heijen —, mits die meerdere dikte den aannemer extra betaald werd, doch dit mogt niet geschieden. Wel wilde de Directie het gebruik dezer 12 duims greenen damplanken toestaan, maar zonder schadeloosstelling, hetgeen ten gevolge had, dat die dunne 7 duims damplanken meest allen stuk geslagen werden.

De Ingenieur Evers, hierover niet tevreden zijnde, gaf als oorzaak op, dat de heistelling niet goed was, waarop eene andere heistelling in de plaats kwam. Toen zeide ZEd., dat het ijzeren heiblok te zwaar was, waarop een houten heiblok, dat ook ligter was, gebruikt werd, doch met hetzelfde ongunstige gevolg. Daar ook nu nog de planken niet in den grond gheheid konden worden, maar stuk geslagen wer-

den, kreeg de heibaas de schuld, dat hij niet heijen kon, niettegenstaande deze reeds 40 jaren heibaas was geweest en als zeer bekwaam bekend stond; evenwel werd er een andere heibaas in zijne plaats aangesteld, doch het heijen en stukslaan der planken bleef hetzelfde, om reden de oorzaak eenig en alleen te zoeken was daarin, dat die damplanken voor dien zandgrond te dun of slap waren.

Volgens art. 17 § 97 van het bestek moest er een steenen gebouw gemaakt worden op een opgeworpen hoop onder water gezet zand of terp, met eene kleibekleding van minstens 50 duim dikte; de hoogte derzelve was ongeveer 16 Ned. ellen, en moest na de inklinking overeenkomen met de kruin van den aan te leggen spoorwegdam; vervolgens moest dezelve op die hoogte 30 el lang zijn bij eene breedte van 15 el, en geheel afgewerkt worden als de spoorwegbaan. Nu verlangde de Ingenieur Evers, nadat hij ons genoodzaakt had twee brandspuiten aan te schaffen, dat wij pompten, en dat het water moest blijven staan op dat rulle zand, hetgeen nimmer verzadigd was, want wat er op kwam, zonk onmiddellijk weg. Hoe kan een aannemer aan zulke bevelen voldoen?! — doch het stond beschreven, zei men, en daarom moest het uitgevoerd worden.

Daar ik met 30 man stond te pompen, en de maat nu overliep, zoo ging ik naar het bureau en zeide den Heer Evers, hieraan een einde te willen zien, want dat ik mij niet arm wilde laten maken, waaraan hij druk bezig was; en mogelijk heb ik ook de waarheid gezegd, dat hij als Ingenieur geen praktische kennis had. ZEd. schreef hierover aan den heer Ingenieur van Diesen, van wien ik het volgende schrijven ontving.

„Utrecht, 16 Junij 1863.

„Den Heere P. QUANT.

„Tot mijn leedwezen verneem ik van den Ingenieur Evers, dat gij u, in een oogenblik van drift, bij eene opmerking, die u door hem gemaakt werd, hebt laten verleiden tot een uitval, die zeer ongepast te achten is, en weinig getuigt van erkentelijkheid voor de medewerking, die u tot nog toe betoond is.

„Ik verwacht, dat gij, bij nadenken, het verkeerde van uw gedrag zult hebben ingezien en vóór de ontvangst dezès uwe verontschuldiging reeds zult hebben gemaakt bij den Heer Evers, en het anders nog spoedig zult doen. Zoolang ik niet van den Heer Evers heb vernomen, dat dit heeft plaats gehad, sta ik u liever niet te woord, als ongaarne mij willende blootstellen aan dergelijke behandeling, als die Ingenieur Evers heeft ondervonden.”

„De Eerstaanwezend Ingenieur,
(was get.) „VAN DIESEN.”

Waarop door mij onmiddellijk het volgende geantwoord werd :

„Kuilenburg, den 17 Junij 1863.

„Den WelEd. Gestr. Heer, den Heer
VAN DIESEN, Eerstaanwezend Inge-
nieur te Utrecht.

„WelEdel Gestr. Heer!

„In antwoord op UEd. Gestr. brief van gisteren, heb ik de eer te berigten, dat het mij zeer bevreemdt, een zoodanigen voor mij vernederenden brief te ontvangen, waarover ik alles behalve ongevoelig ben, aangezien ik, buiten en behalve

contractant van het Rijk, pretendeer als fatsoenlijk man behandeld en erkend te worden.

„Ook kan ik mij niet beroemen over de medewerking van den Heer Ingenieur Evers (immers *tegenwerking* komt in *geenen deele* te pas), daar ZEd. werken van mij vordert, die ondoenlijk zijn, en mijn ondergang noodzakelijk moeten ten gevolge hebben, en dat zal het Rijk, daar houd ik mij van verzekerd, niet vorderen, al zijn die werken in het bestek bepaald.

„Ik vraag UEd. in gemoede: Is het medewerking van den Heer Ingenieur Evers, als ZEd. zoodanige menschen in zijne bescherming neemt, die hem nieuwtjes komen aanbrenge-
gen, en ZEd. zich aan praatjes stoort, waarvoor ZEd. zich te verheven moest achten, en geen werkman eene teekening toezenden en met zoodanig iemand handelen.

„Ik veroorloof mij de vrijheid, WelEdel Gestr. Heer! nog eens te vragen, of dat medewerking is, als ZEd. onuitvoer-
bare werken van mij vordert, even als of het bestek door mij gemaakt was.

„Ook in de betaling der termijnen zal ik mij wel wachten, om te verklaren, dat ZEd. medewerkt in het belang van den aannemer.

„Ik heb de eer met hoogachting te zijn :

„U WelEdel. Gestr. Dw. Dienaar,
(*was get.*) „P. QUANT.”

Doch om alles te doen, wat maar eenigzins in mijn vermogen was, ten einde de goede verstandhouding tusschen de Directie en mij te bevorderen, al moest het mij tegen de borst stuiten, schreef ik Z.W.Edel Gestr. den volgenden brief ter nadere inlichting van een en ander :

„*Kuilenburg*, 23 Junij 1867.

„Den WelEd. Gestr. Heer den Heere
VAN DIESEN, Eerstaanwezend Inge-
nieur bij de Staatsspoorwegen te
Utrecht.

„WelEdel Gestr. Heer!

„Als vervolg op den mijnen van den 17 dezer, acht ik het volstrekt noodig UEd. Gestr. nader in te lichten aangaande het voorgevallene tusschen den Heer Evers en mij.

„Het is ontstaan over de in het bestek beschrevene terpen voor de gebouwen; die terpen toch zullen niet naar het bestek gemaakt kunnen worden: want als ze onder water staan of gezet worden, zullen zij zich begeven, uitspatten en van elkander barsten; immers, als zand genoegzaam met water gevuld of doortrokken is, wordt het vloeibaar of levendig, zoodat het niet in dien toestand zal blijven, als men het wenschte gemaakt te hebben.

„De Heer Evers vergde van mij, dat ik bestendig aan het pompen of met water vullen dier terpen moest blijven, dat enorme kosten, *zonder gewenscht gevolg*, zoude veroorzaken.

„De bestekmaker heeft dat, naar ik denk, evenmin voorzien als de aannemer van het werk; hoe dat ook nu zij, er kan altoos wel iets in het bestek staan, dat bij ieder werk meestal gebeurt, of omstandigheden kunnen zich voordoen, dat men het niet al te stipt kan en moet nakomen.

„Ik wil de orders van de Directie en ook van den Heer Ingenieur Evers in alle deelen opvolgen, en ook, dat ze door mijne arbeiders of onderhoorigen worden nagekomen; maar het diende dan toch ook zoo te zijn, *dat het geschieden kan*. Ik heb als oud-aannemer onder verscheidene Directiën gewerkt, en goed kunnen voldoen, en hoop, dat dit

ook hier zal plaats hebben; mijn streven is, om zonder twisten of hassebassen het werk gezamenlijk met genoeg te maken en te overleggen; doet men dat niet, dan kan men wel iets vorderen, zoo als in het onderhavige geval, dat men van zich af moet spreken, en dat acht ik dan nog beter, en dit zal UEd. Gestr. met mij eens zijn, dan toe te stemmen, en er niets van te meenen.

„De aannemer moet de orders der Directie opvolgen, maar de Directie moet het den aannemer ook niet onnoodig moeilijk maken, en hem ook niet te gering achten; zoo kan ik ook niet begrijpen, wat dat noodig is, dat de Heer Evers *alle* morgen ten 9 ure een rapport van het werk moet ontvangen. UEd. Gestr. zal begrijpen, dat dit bij een colossaal werk, alwaar een groot aantal arbeiders werken, een groote last is; de onderbazen moeten zich naar den boekhouder begeven, om het te laten opmaken, en hun werk verzuimen; bij het werk aan de brug over de Maas te Venlo geschiedt dit maar eenmaal in de week.

„Voorts moet ik betuigen, dat het mij inderdaad spijt, dat de Heer Evers over onze rencontre zoo gevoelig is. UEd. Gestr. en ook de Heer Ingenieur Evers kunnen van mijne hoogachting verzekerd zijn; heb ik al iets te zijnen nadeele gezegd, dan is dit in drift geschied, maar niet om hem te beleedigen.

„Ik heb de eer met hoogachting te zijn:

„UEd. Gestr. Dw. Dienaar,
(was get.) „P. o. P. QUANT.
 „J. QUANT.”

Alstoen kwam de Ingenieur van Diesen op het werk te Kuilenburg en bepaalde eene vierkante kast van in elkander gestampte klei, ter lengte van ongeveer 23 ellen, bij eene breedte van circa 12 ellen, te maken; deze binnenwand werd toen, onder de aanvulling met zand, nat gehou-

den, doch van vergoeding of tegemoetkoming was geen sprake — en dat noemde men medewerking. Het is zeker, dat wanneer een aannemer zulk eene medewerkende Directie heeft, hij er weinig zijde bij spinnen zal, en het Rijk ook niet, want de werken hebben geen voortgang.

Daar de veranderingen als bij den dag waren, zoo moest ook de oprid van de aarden baan op den linkeroever verflaauwd worden van 100 op 1 tot 125 op 1, met bewerking overigens zoo als in § 77 en § 81 van het bestek bepaald was. Op den 24 Julij 1863 werd mij een staat ter onderteekening aangeboden, waarop door de Directie de berekening gemaakt was, dat er 5756 kub. ellen zand, die uit de rivier gebaggerd moesten worden, voor die verflaauwing van den oprid meer benoodigd waren, waarvoor men f 0.60 $\frac{1}{2}$ per kub. el rekende of te zamen f 3482.38; daar de berekening niet alleen van den benoodigden grond, maar ook van het arbeidsloon te weinig was, zoo moest ik weigeren gemelden staat te onderteekenen. — Op den 25 Augustus 1863 ontving ik andermaal van den Heer Ingenieur Evers eene nieuwe berekening, met de verzekering, dat die naauwkeurig was, waarin eene hoeveelheid te baggeren zand van 6,774.810 kub. ellen werd opgegeven, tegen den prijs van f 0.62 de kub. el, of te zamen f 4202.70. Daar ZEd. nóg te weinig zand rekende, en ook te weinig geld per kub. el, zoo kon ik weder in geene schikking komen, en bleef alzoo in afwachting, dat ZEd. mij toe zoude rekenen wat mij toekwam.

Later, in November 1863, verrekende ik met den Ingenieur van Diesen, dat mij zou betaald of in rekening gebragt worden 8166 kub. ellen zand, tegen f 0.70 per kub. el of te zamen f 5716.20, en 50 kub. ellen baggerwerk van den put in de duikersluis, hetgeen wel te weinig was, doch ik moest toegeven.

Hieruit is dus zoo klaar als de zon op te maken, dat de berekening van den Ingenieur Evers mij eene somme van f 2233.82

te kort zou hebben gedaan, ik geloof wel niet opzettelijk om mij te benadeelen, maar ómdat zij niet juist was. Ook moesten er volgens § 101 van het bestek proeven genomen worden, waarvoor door den aannemer de noodige bouwstoffen en arbeidsloonen geleverd, en met hem verrekend moesten worden, tot welk einde door hem, op verzoek van de Directie, daarvan eene rekening aan den Ingenieur Evers is ingediend, ten bedrage van *f* 721.76; doch welke rekening door hem doorgeschraapt is teruggezonden, met bijvoeging van eene andere, door iemand van wege de Directie opge maakt, ten bedrage van slechts *f* 295.49¹/₂.

Kon ik langer hopen op een goeden uitslag van het werk? Ontbrak er geen ondervinding bij het toezigt?

Hoe ging het met het uitzetten van verschillende gedeelten en van het hart der brug? Den eenen dag was het te mistig, den anderen te regenachtig; op den derden dag was er geen tijd; op den vierden was 't te zonnig; op den vijfden te winderig; en was het dan eindelijk gedaan, dan moest het weder 2 à 3 maal over gedaan worden, omdat het niet goed overeen kwam; ook moest daarvoor een nieuw instrument gekocht worden. — Op zulk een voor het werk ongeschikten dag ging ZEd. wel eens zeilen, hetgeen eens ten gevolge had, dat zijn zeilvaartuig, dat tegen een groot vaartuig of tjalk die passeerde, aankwam, omsloeg, zoodat hij, benevens zijn schipper en bureauknecht, allen te water geraakten, en hij slechts door de weerbaarheid der beide laatstgenoemden gered werd; doch hiermede was hij in eens van het zeilen genezen.

Zoo ging het met het maken der funderingputten voor de landpijlers ook niet vlot; in één dezer putten waren twee heistelingen opgezet voor het heijen van 5 els damplanken, zwaar 15 bij 30 duim, waarbij vier opzigtters geplaatst waren, die ieder op hunne beurt bevelen gaven en aanmerkingen maakten, onverdragelijk om aan te hooren, en die van tijd tot

tijd de heistellingen stil lieten staan, en een loodrij tegen de planken aanhielden, om te zien of ze er wel te lood ingeheid werden; zoodat ten laatste een, algemeen als bekwaam bekend, heibaas, Blom genaamd, die niet minder dan 40 jaren als zoodanig had gewerkt, het niet langer uit kon houden dat hem, naar hij meende, de voet zoo dwars werd gezet, en daarom wegging, zeggende tegen Ingenieur Evers en de opzigters, dat hij meer damplanken had geheid, dan zij met elkander ooit gezien hadden.

Ook over het nietigste wat er gebeurde kregen wij een schrijven, hetgeen ook plaats vond, toen een werkman achter een hoop steenen of loods zijne behoefte gedaan had, hetgeen met zulk een massa menschen, en op zulk een uitgestrekt terrein, dat nog door de rivier vaneengescheiden was, alligt voorkomt; doch ook met die uitwerpselen liet de Ingenieur Evers zich in.

Al die vitterijen over nietigheden heb ik wel toegeschreven — of 't juist was, wil ik niet zeggen — aan klein-geestige aanbrengerij. Althans menigeen kwam op het werk rondloopen, die er niets meê te maken had. Zoo kwam zijn schipper; zoo ook zijn bureauknecht, wel eens in wat opgewonden stemming, als de patroon uit de stad of afwezig was, over het werk dwarrelen; zij konden dus alles zien wat er gebeurde en hooren wat er gesproken werd; zoo ook de twee teekenaars, op zijn bureau werkzaam (doch die door mij, even als de genoemde bureauknecht en schipper, betaald moesten worden; zij hebben mij van den 4 Februarij 1863, tot den 20 Maart 1864, alleen aan teekpapier f 183.35 gekost).

Wij hadden niets over die lieden te zeggen, en moesten bovendien, wilden wij geen grooteren last ondervinden, hen allen nog te vriend houden. De nietigheden van dien Ingenieur zijn alle niet te beschrijven, daar hij zelfs hebben wilde, dat wij ook van loodsen, werkplaatsen, teekeningen

inleverden, alhoewel wij, omdat wij op zulk een groot werk wel wat anders te doen hadden, toch zoo dwaas niet waren, aan die beuzelarijen te voldoen.

Volgens het contract kwamen mij de rijksgronden bij het werk toe. Echter maakten anderen er gebruik van. Ik moest mij dit laten welgevalen, ter voorkoming van onaangenaamheden.

Nu mag ik wel een staaltje laten volgen van des Ingenieurs Evers praktische kennis van het werk. Voor de bewerking van den hardsteen, waarvan, volgens bestek, en door de verandering van den Lava-bazaltsteen, eene massa van 3,080.810 kub. ellen geleverd moesten worden, gaf hij teekeningen met bepalingen, dat de naden, voegen of tusschenruimten hoogstens 5 strepen moesten zijn; en of men ZEd. daarvan af wilde brengen, dit hielp niets, want eerst was dit door ZEd. op 4 streep gesteld; hij wilde mooi werk maken en daarmede was het uit, en dan was het best te zwijgen, want verdere tegenspraak zou toch niet gebaat hebben. Toen de hardsteen later op het werk geleverd werd, was elk stuk te groot en moest aan twee kanten afgekapt, hetgeen de steenhouwers in het midden van iedere laag met een steen wilden vinden, hoewel dit niet behoefde. Ook was het zoo met de hoogte van iedere laag gesteld, en in plaats van dit met de bovenste laag van iederen pijler te vinden, hetgeen ook aan de Spoorbrug te Zutphen heeft plaats gehad, werd dit hier niet toegestaan, waardoor men met het werk niet vooruit kon komen, en het ook fameus veel geld kostte.

Ten einde Ingenieur Evers nog nader te leeren kennen, zoo kan het volgende nog dienen. Wij kregen van den Heer A. M. Toepoel, te Haarlem, die van ons had aangenomen het leveren van den benoodigden hardsteen voor een te maken duikersluisje, een brief dd. 28 Mei 1863, waarin hij verzocht, op eene ruwe schets, inlichting, welke kanten

schoon bewerkt moesten worden van de 6 deksteen en van de 6 deksteen voor het sluisje, en hoe diep het gat 10 bij 5 dm. in den deksteen der frontmuren zijn moest, alsmede of van de 4 deksteen en van de 4 deksteen der vleugelmuren 2 rechts en 2 links moesten, alzoo ook de 4 sponningstijlen.

Ik verzond de korte zakelijke missive aan den Heer Evers, met verzoek den Heer Toepoel te willen inlichten, en ontving onmiddellijk het volgende *zeer beleefde* antwoord.

„Kuilenburg, 30 Mei 1863.

„Staats-spoorwegen.

„Den Heere P. QUANT, *Amsterdam*.

„Ik ben verwonderd over de onkunde die schijnt te blijken uit de vragen, voorkomende in den brief van 28 Mei ll. van den Heer Toepoel. Het zijn vragen van iemand, die nog nimmer een sluis heeft gezien. De gegeven detailteekening was zoo duidelijk als maar te verlangen is.

„Het komt mij wenschelijk voor, dat de details van de veel belangrijker werken, die nog gemaakt moeten worden, in bekwaamere handen zullen komen, want mijn tijd is te kostbaar om uitleggingen aan eerstbeginnenden te geven.

„Hiernevens eene teekening, die om andere redenen is verworpen, maar waarop de teekening der hardsteenen deksteen, zoo als ik hoop, gezien zal kunnen worden.

„De detailteekening voor de deklijst van het achtkant van den stroompijler heb ik reeds lang geleden gegeven, niet, dat aan die steenen behoefte is, maar om den steenhouwer aan het werk te helpen.

„Vooreerst worden geene teekeningen van deklijsten gegeven; er is bij mij *zoo* veel te doen, dat daaraan niet gedacht kan worden, alvorens ik meen, dat er behoefte aan zal komen. In 1863 toch is geene enkele deklijst noodig.”

„De Sectie-Ingenieur,

(*was get.*) „J. D. EVERS.”

„NB. Het gat in een der deksteen 10 bij 5 gaat *door en door* en dient om het hengelijzer door te laten, waarmede de schuif wordt opgetrokken.”

Ik verzond de missive en teekening aan den Heer Toepoel.

Het zal wel niet noodig zijn hier te vermelden, hoe kundig de Heer Toepoel in zijn vak is, hetgeen zijne werken kunnen getuigen.

Daar ik voor oogen zag, dat niet alleen groote schade, maar zelfs mijn ondergang er mede gemoeid was, en ook dat ik het goed mijner crediteuren er aan zoude wagen, indien ik langer zoo doorwerkte, schreef ik den 3 Augustus 1863 een brief aan Zijne Excellentie den Minister van binnenslandsche zaken, om een deskundig of praktisch man in het belang en den voortgang van het werk te mogen hebben, en die niet afhankelijk was van Ingenieur Evers, doch kreeg hierop geen antwoord, zoodat ik naar dien Minister ging en Zijne Excellentie vroeg om mij regt te doen wedervaren, en overhandigde hem tevens een rekwest met de noodige bescheiden. Zijne Excellentie verzekerde mij, de zaak te zullen onderzoeken en persoonlijk op den 13 October 1863 op het werk te zullen komen. Op dien datum kwam Zijne Excellentie dan ook, vergezeld van den Heer van Diesen, op het werk, en riep hij mij tot zich, om reden ik mij op eene eerbiedige distantie hield, en zeide tot mij: „Ziet ge nu wel, dat ik mijn woord heb gehouden?” Ik zeide: „Ja, Excellentie! daar dank ik u voor.” Hierop vervolgde Zijne Excellentie zijnen weg, sprekende met de Heeren van Diesen en Evers, en hoewel ik hen op den voet volgde, werd er van mij geene notitie meer genomen; de drie Heeren gingen in de stad in een logement dineren, en daarna reed Zijne Excellentie met den Heer van Diesen weg, en was het onderzoek dus afgelopen, hetgeen zeker bij dien Mi-

nister een echt liberaal onderzoek was; doch op den 31 October 1863 kreeg ik antwoord van Zijne Excellentie — nul op het rekwest.

Daar art. 9 § 69 van het bestek voorschrijft de noodige stellingen, steigers enz. te maken, zoo had ik den steiger, volgens order en naar genoegen der Directie, om het linkerlandhoofd daargesteld, en de in het bestek beschrevene stoomheimachiene daarop geplaatst, waarmede men den 4 Maart 1864 den eersten paal begon te heijen. Het heijen van dien eersten paal vorderde één dag, doch hierna werd het heijen hoe langer hoe moeilijker, zoodat men ten laatsten van 2 tot 3 dagen op één paal heide, en er op den 26 Mei 1864, dus in een tijdsverloop van 46 werkdagen, nog maar 37 palen geheid waren.

Ten einde dit moeilijk heijen te verhelpen of te vergemakkelijken, werden aan iederen paal gedurig, soms 6 à 8 maal, schoone koppen gezaagd, om reden ze soms 4 à 5 maal in brand geheid of geslagen werden; ook gebruikte ik aan de punt der palen de, in het bestek, zoo dit noodig was, beschrevene ijzeren schoenen van 5 *streeps plaatijzer*, lang 0.60 el, van op te geven vorm; daar dit echter niets hielp, nam ik het ijzer voor die schoenen van eene dubbele dikte, doch ook dit baatte niet; want wie heeft ooit zulke ijzeren schoenen beschreven, voor zoodanige colossale palen, die met een stoomhei, zoo als beschreven is, geheid moeten worden. De stukken er van werden van tijd tot tijd opgebaggerd. Daarop verzocht ik langere punten aan die palen te mogen hebben; en ook om ze eenigzins te mogen branden of verkolen, doch ook dit hielp niets voor die heijerij. Toen bragt ik een schuit of aak in den put van dit landhoofd, waarop twee baggerlieden, ter plaatse waar de paal geheid moest worden, baggerden, en daar ook dit niets baatte, liet ik nog een tweede aak met twee baggerlieden daar ter plaatse baggeren, hetgeen ten gevolge had, dat het heijen wel niet

beter werd, maar ik' ook noodwendig knoeiwerk moest maken; want de eene paal liep met de punt den put in, en de andere weder tegenovergesteld; terwijl de eene regts en de andere wederom links ging, de meeste palen stuk geheid waren, en door het aanzagen van schoone koppen 2 à 3 ellen korter werden, daar de punten van een spleten en omkrulden, zoodat er gedurig een paal, tot een scheg gemaakt, geheid moest worden, om weder te lood of regt te komen — doch niets baatte of bragt verbetering aan; ofschoon ik iederen dag hoopte, dat de Directie hierin verandering zoude brengen, die mij echter maar geduldig voort liet heijen en tobben tot den 26 Mei, toen ik een brief van den Ingenieur van Diesen kreeg, om tot 5,16 el — A.P. te mogen baggeren, om zoo doende de palen er in te kunnen zetten. Hier was ik echter tegen, om reden ik alsdan van nieuws af konde beginnen, als met het geheel opruimen van den steiger met de daarop geplaatste stoomheimachiene, den zandsteiger, die daarnevens gemaakt was, hetgeen alles op order en onder toezigt van de Directie daargesteld was, want de aannemer of zijn gemagtigde mogt niets doen, daar die Ingenieurs te hoog waren, dat zij geene notitie van ons namen, en de Directie alles tot in de kleinste bijzonderheden bepaalde. Ten einde die diepte van 5.16 onder A.P. te kunnen verkrijgen, had ik dus die steigers, hetgeen later geschied is, geheel op moeten ruimen, wat ik vroeger op eigen gezag niet had mogen doen; ten tweede had ik een baggermachiene moeten laten komen, om die diepte te kunnen verkrijgen, daar de aanwezige baggermachiene, die bestemd was om op de rivier te baggeren, zoo diep niet konde baggeren, door den hoogen waterstand; en wie wist vooraf, dat men gedurende een zeer langen tijd een lagen rivierstand zoude hebben; ten derde, zouden die 37 reeds geheide dampalen, die door de Directie goedgekeurd en betaald waren, door die uitbaggering er zijn uit-

gedreven, hetgeen ook later met eenige geschied is; ten vierde, was het zeer waarschijnlijk, dat de opgeworpen terp van zand, ter hoogte van 16 ellen, waarop een steenen Directiegebouw geplaatst is, zoude weg zakken, waarvoor alle grond bestond, daar de uiterwaarden allen gemeenschap met de rivier hebben; want zoo deze wassende is, wast het water in de sloten en oude Lek op de uiterwaarden ook; later heeft zich dit ook bevestigd, daar het gebouw gescheurd is, hetgeen men door een gloeiend gemaakt ijzer anker aan te draaijen, digt heeft willen trekken, doch het ijzer anker is gesprongen, en heeft men alstoen de scheuren maar digt gestopt; ten vijfde, stonden die ingebaggerde palen des winters bij ijsgang bloot om er uit geligt of onderste boven geworpen te worden, waarom zij ze zelfs in het begin van den winter gestut en geschoord hebben, hetgeen evenwel bij ijsgang toch niets gebaat zoude hebben; maar wie kon ook vooruit zien dat de winter 1864 op 1865 weinig ijs in de rivier zoude brengen, en dan nog bij een zeer lagen waterstand; ten zesde, is de Directie zeer veel toegevender geworden, heeft die gestrenge heerschappij of tuchtiging, die mij gedurende mijn werk ten deel viel, laten varen, hebben die eeuwige vitterijen opgehouden, en schijnt men liever alles te willen doen, om het werk maar vooruit te krijgen, en het mogelijk gebrekkige maar uit de voeten te maken; want de door mij geheide 37 palen, door eene stoomheimachiene en op een steiger—hetgeen alles door de Directie voorgeschreven was—zijn van onderen allen verbrijzeld, hebben zelfs onder water in brand gestaan, en zijn zoo kort, dat met inbaggeren van de nog te heijen palen er verscheidene uitgesprongen zijn, welke ontstane opening, in plaats van met palen, met platen, met eene Hollandsche heistelling, digt geheid is geworden, om reden men er geene palen in kon heijen, niettegenstaande de uitbaggering en duizende slagen van de stoomhei; ook werden er later

dennen palen in plaats van greenen gebruikt, en ofschoon volgens bestek het maken der beton door menschenhanden moest geschieden, hetgeen bij mij ook plaats had, mogten de tegenwoordige uitvoerders hiervan, als ook met de bestorting van den zinksteen, afwijken, nevens nog vele andere afwijkingen van het bestek, die er steeds plaats hebben gevonden — en evenwel beriep de Minister zich steeds op het contract.

Tevens had ik Zijner Excellentie eene spoediger betaling mijner termijnen verzocht, alsmede voorschot van betaling op mijne geleverde, doch onverwerkte materialen en ook gereedschappen, om het werk met des te meer kracht te kunnen voortzetten, hetgeen echter geheel afgewezen werd.

Daar nu in geenerlei opzigt verandering kwam, en de te maken en gemaakte werkzaamheden verschrikkelijk veel geld zouden kosten en bereids gekost hadden, ja, enkele het dubbele van hetgeen het kosten moest, zag ik in, dat ik mij, onder die Directie, hoe langer hoe dieper ellendig zou maken, — zoo moest ik het werk staken. Aangaande mijne goede bedoelingen behoef ik niets te schrijven, daar die blijkbaar zijn uit rapporten, welke de Directie zelve over mij gaf aan hoogere autoriteiten te 's Hage, als ook uit den fameusen aanvoer van materialen en gereedschappen, hetgeen mij zeer veel geld kostte van scheepsvrachten, oplossen, transportkosten, enz.; — doch wat baatten al die goede bedoelingen tegenover de Ingenieurs, welke met dit werk belast waren.

Ik vraag nu aan het Rijk, waaraan ik zulk eene klein-geestig gestrengte behandeling te danken heb, en zoo ik die verdiend had, waarom zulks dan stilzwijgend voorbijgegaan; was het alleen gebrek aan geld voor de uitvoering van het werk, zoo als de Minister aan de Leden van de Tweede Kamer voorgaf, dan was er immers toch waarborg op het werk genoegzaam aanwezig, daar partij zelve de voorhanden

materialen, gereedschappen enz. getaxeerd heeft, op niet minder dan *f* 151,000.00. Ik heb toch die Ingenieurs niet aan die lijn geplaatst? Die mannen moeten immers alles hebben van hunne hoofd- of andere opzigtters. Nogmaals vraag ik, waaraan heb ik die behandeling verdiend? Of is die behandeling voor dank, dat ik zooveel in mijn vermogen was, gereisd heb, kosten noch moeiten ontzien heb, om aan te kunnen toonen, dat de onoogelijke en slechts in kleine afmetingen bestaande Duitsche Lava-bazaltsteen, die volgens bestek geleverd en voor den opbouw der penanten der brug te Kuitenburg gebezigd moest worden, niet voor solied werk gebruikt konde worden, en in zulk eene groote hoeveelheid niet verkrijgbaar was, zoodat ik dit veranderd heb gekregen in Escauzjuschen steen, waarmede veel mooijer en meer soliede werk is te maken, om reden die steen van colossaler afmetingen te verkrijgen is; want als men in Holland een vreemd product invoeren wil, dan moet het tot nut of beterschap leiden; deze en vele andere teregtwijzingen, jegens den bestekmaker, kunnen een haat tegen mij hebben opgewekt, en wee den wolf, die in een kwaad gerucht staat.

Na de staking van het werk werd het door mij gemaakte werk opgenomen, en de onverwerkte materialen en gereedschappen getaxeerd; doch alles werd zeer laag door de Directie opgenomen, daar alleen uit de aarden baan op den linkeroever 50,000 kub. ellen zand minder opgemeten werd dan er werkelijk op gebragt was, hetgeen ook dagelijks door de opzigtters op de ingeleverde staten en rapporten aan den Ingenieur Evers opgegeven was; daar er in de sloten en oude Lek duizende kub. ellen zand gestort zijn, die voor geene opmeting vatbaar zijn; ook werd door dien Ingenieur wel 190 last zink- of stortsteen minder opgenomen of opgegeven dan er geleverd was, hetgeen gedeeltelijk verwerkt en grootendeels aanwezig was, en hij zich zelf had kunnen overtuigen, dat inderdaad was geleverd; zoo werden de

nieuw aangevoerde heimachines, die ieder ruim *f* 10,000 gekost hebben, voor *f* 7100, en de baggermachiene, die *f* 8000 kostte, maar voor *f* 4503 getaxeerd; dommekrachten van *f* 50 à *f* 60 waarde werden voor *f* 8 per stuk getaxeerd; spoorwielen met assen enz. die *f* 43 per stel kostten, en dezelfde met glasharde vellingen, die *f* 63 per stel hadden gekost, werden voor slechts *f* 12 getaxeerd, en zoo in evenredigheid alles; dit had ook plaats met de aanwezige materialen, daar de 14 els greenen dampalen, zwaar 35 en 35 duim, die mij ruim *f* 70 per kub. el van levering, lossen enz. kostten, waarbij nog kwam het geheel gereed maken met messing en groef enz., slechts gerekend werden, kant en klaar, op *f* 60 per kub. el; de metsel- of waalsteen, die ons van *f* 10 tot *f* 13.50 per 1000 stuks kostte, alleen van aankoop, waarbij nu nog losgeld en transportkosten kwamen, werd door de Directie op *f* 6, *f* 9 en *f* 10 per 1000 stuks genoteerd; en zoo was het met alle materialen. En waarom moest dit zoo geschieden? Alleen om aan te kunnen toonen, dat er duizenden te kort kwamen, en ik meer geld ontvangen had, dan waarvoor werk gemaakt was. Dat ik meer geld zou ontvangen hebben, dan waarvoor werk was gemaakt, is echter eene onwaarheid, maar waarheid is het, dat de gemaakte werken buitengewoon veel geld gekost hebben; daar onder anderen het duikersluisje — dat veel te diep is aangelegd, waardoor het steeds onbruikbaar zal wezen — wel 4 maal meer gekost heeft dan het gekost zou hebben onder eene andere Directie, en men nog daarenboven bruikbaar werk zou gehad hebben. Ook het stellen van den hardsteen, hetwelk onder eene praktische Directie van een deskundig persoon *f* 7 per kub. el zoude gekost hebben, op den beganen grond, kostte hier wel *f* 20 per kub. el, en men had bovendien zeer veel oponthoud van het werk daardoor.

Daar ik dacht tegenover het Rijk steeds eerlijk te moeten handelen, zoo liet ik op mijn werk alles in zijn geheel aanwe-

zig; want had ik kunnen denken, dat men mij zoo behandelen zou, als men gedaan heeft, dan had ik, tijdens de crediteurs door mij werden aangeschreven, om geen steen, betonstukken enz. meer af te zenden, omdat ik er geen terrein voor had, tevens alles buiten het werk kunnen brengen, zoo als de baggermachiene, — had ik mijne vaartuigen, geladen met de nieuwe, doch nog niet opgestelde heimachiene en met de andere heimachiene, de rivier kunnen laten afzakken, buiten het werk; mijne 22 paarden aan den dijk gejaagd, en mijne touwwerken en andere gereedschappen in het magazijn gebragt, alles buiten het werk — want wie had daartegen kunnen opkomen, daar het immers *mijn* eigendom was.

Doch ik heb dat niet gedaan; ik heb eerlijk, over-eerlijk, jegens het Rijk blijven handelen, alles gelaten, toen ik als 't ware van 't werk werd verjaagd, en men, zonder mij, met het mijne huishield als ware het een prijs verklaard goed.

Uit de openbare bladen is bekend geworden, hoe ik regt heb gezocht tegen mijne partij — den Staat — welks ambten mij tot de staking van het werk hadden gedrongen, en hoe de uitslag van dat regtzoeken voor mij allerverderfelijkt geweest is. Ik behoef den loop van het geding niet in het breede te schetsen, al ware 't een burgerman mogelijk in den doolhof der advokaterij den weg te vinden. Ik moet en wil daarom ook die uitspraken eerbiedigen; zij zullen zeker in de wettelijke vormen zijn, en dien ten gevolge ook wettig. Ik twijfel ook geen oogenblik of de uitspraak doende Heeren hebben naar eed en geweten vonnis geveld, gelijk ze naar hunne innige overtuiging meenden te moeten doen, op de zaken en regtsvragen, zoo als hun voorgesteld, niet tredende buiten den bepaalden kring hun door de vormen van regtspleging voorgeschreven. Ik zwijg

en berust, en denk er in de verste verte niet aan op iemand, wien ook, een blaam te willen werpen. Niemand echter kan mij dwingen, voor mij zelve met de uitspraken vollen vrede te hebben. Zoo ik had gemeend het voor mij zelve, voor de mijnen, voor mijne crediteuren te kunnen verantwoorden, had ik welligt beter gedaan met het regtzoeken maar na te laten; ik zou er welligt niet erger om aan toe zijn. Een spreekwoord zegt: „Met groote Heeren is 't kwaad kersen eten: zij gooijen je met de pitten.” Ik weet niet, en daarom beweert ik ook niet, dat dit spreekwoord een waar woord is. Dit zal echter niemand ontkennen, dat de Staat wel een zeer groot Heer is, die veel geld heeft: die dus geen proces hoeft te ontzien, er ook nog al eens een heeft, en, blijkens de statistiek, ook dikwijls ze wint. Nu is den Staat, als groot Heer, bij de wet, en daar valt niets tegen te zeggen, een klein voordeeltje of voorregt toegestaan, dat echter voor zijne partij niet plezierig is, en het spel wat ongelijk maakt. Namelijk, als ik met mijn buurman, hoog of laag, verschil heb, kan ik bij lagere regter regt vragen, en, niet tevreden met diens uitspraak, het hooger zoeken (er zijn Kantonregters, Arrondissements-Regtbanken, Provinciale Hoven, eindelijk Hooge Raad), en het gebeurt heel dikwijls, dat de hogere het lager gewijsde te niet doet, de zaak aan een buurman wordt gerenvoyeerd of anders beslist.

Wie wat met den Staat heeft echter, moet dadelijk komen bij den Hoogen Raad, en kan, ja, komen in revisie, maar bij hetzelfde Collegie. — Nu, wie eenmaal iets zwart heeft gezien, zal hetzelfde morgen niet als wit kunnen beschouwen; althans zoo moet een eenvoudig burgermensch er over denken.

Ik ben dan ook gekomen bij den Hoogen Raad met mijne vordering van duizenden guldens, die ik als mij regtmatig toekomende beschouwde. Ik werd afgewezen, op grond, dat ik niet volledig gestaafd zou hebben, wat ik beweerde: dat

het werk, binnen de grenzen van het bestek, niet te maken was.

Dit staven was natuurlijk noodig om de juistheid van het beweerde voor een ander te doen blijken. Het gebrekkig bewijs evenwel wierp de juistheid van het beweerde nog niet omver; het bewees zeker het tegendeel ook niet.

't Ware mogelijk, dat het bewijs iets te wenschen overliet. Ik volgde den eenigen weg, die mij openstond: ik kwam in revisie, met aanbod het gebrekkige van het bewijs dan ~~aan~~ te vullen, natuurlijk op de eenig mogelijke doeltreffende wijze, door de op feitelijk onderzoek gegronde getuigenissen van desbevoegden, en niet alleen, dat het niet te maken was, maar ook nu niet gemaakt werd.

Nu kon echter dit bewijs *niet* meer aangenomen worden: ik werd weder afgewezen, en mij was, wettelijk, geen nader woord tot den grooten Heer toe te staan.

Ik stond dus verder weerloos.

Wat ik in mijne loopbaan had vergaderd stond alles op het spel. Het spel was verloren: ik stond naakt en bloot. Wat er volgde is bekend: faillietverklaring — insolventie.

Wat ik ook, op minnelijke wijze, heb aangewend, om dat uiterste nog af te wenden — 't heeft mij niet mogen baten. Ik wil niet onderzoeken of en hoeverre er kwade wil onder liep, om mij zoo ver te brengen. De geheime bedoelingen van dezen en dien, moet ik geheim laten. Wat echter voor wie niet blind is, in 't oog loopt, is, dat menigeen er belang bij kan gehad hebben, mij totaal vernietigd te zien, en daarom, zoo niet bepaald gestreefd om daartoe mede te werken, althans nagelaten, wat hij, buiten dadelijke schade zelfs, had kunnen doen om mij staande te houden.

Men heeft mij alles laten verliezen en tevens den weg laten sluiten, waarop ik, ware 't ook van onderen op, mij voor een deel zou hebben kunnen herstellen, althans eerlijk werken om een stuk brood.

Wie ook dus, door doen of nalaten, tot mijne vernietiging

moge hebben meegewerkt — ik wil hun niets kwaads toewenschen — het geweten zal zich wel doen gelden.

Voor mij zelve mag ik vrede hebben in de overtuiging, dat mijn val *niet* is geweest *door eigen schuld*. Ik hoop door de voorgegane bladen mijnen lezers die overtuiging te hebben medegedeeld, en alzoo voor het publiek geregtvaardigd te zijn. Daarop stel ik prijs: schoon dan alles buitendien, alle zwaarte verworven goed zij verloren; ben ik na een werkzaam leven, vóór mijn tijd oud, tot ontbering gedoemd; mag ik mijne overgebleven krachten zelfs niet aanwenden tot lotsverbetering — mijn eerlijke naam blijve ongedeerd.

Het zal zijn nut hebben kortelijk te zien, hoe het met het Kuilenburgsche werk onder mijne opvolgers is gegaan.

Schoon de tijd van oplevering, bepaald uiterlijk op 15 September 1865, reeds lang verschenen is, is het werk nóg niet klaar, en zal nog wel in lange niet klaar zijn, zoodat er al vrij wat boete (ƒ 500 daags), wegens te late oplevering, moet verbeurd zijn. Wel zijn nu en dan artikeltjes in Couranten verschenen, ten betooge, dat het werk gereeden voortgang zou hebben, maar dat waren slechts oog verblindende huismiddeltjes — tot welk doel? ¹⁾ Indien het inderdaad zoo grif ging, dan moest het, bij de lage waterstanden, en de gunstige weersgesteldheid, die men in het voordeel had, al lang klaar zijn, vooral bij de medewerking, die men nu schijnt te genieten — waarom? dit zal ik niet onderzoeken. Ik wil alle personaliteiten vermijden. Het nóg niet gereed zijn van 't werk, *nu*, is bewijs genoeg voor mijn beweren, dat het, volgens bestek, niet te maken was.

Julij 1867.

¹⁾ B. v. in de *Culemborgsche Courant* van 10 November 1865 kwam als meermalen een lokaal bericht voor, wegens den zoogezegd goeden voortgang van het werk. Aan het slot werd de meening uitgedrukt, dat de onderbouw *vroeg in den zomer van 1866* zou klaar zijn! En nu zijn wij midden in den zomer van 1867 — en het is nóg niet klaar!!

Lijst van aangenomen Werken.

---

1. Gemeentebestuur van den Helder c. a.

Onderscheidene werken aan bruggen, beschoeiingen enz., onder den architect den Heere J. Borst.

Eene nieuwe Prot. Kerk met toren, onder Directie van den WelEd. Heer C. van der Sterr, aldaar, aangenomen voor . . . . f 32,900

2. Genie aan den Helder en op Texel.

Gedurende een tijdvak van 12 Jaren, onderscheidene nieuwe werken daargesteld, en ook onderhoud van allerlei werken, te zamen nagenoeg voor. . . . . f 100,000

onder het bestuur van den WelEd. Gestr. Heer P. Noot, destijds Kapitein Eerstaanwezend Ingenieur, en verscheidene 1e en 2e Luitenant Ingenieurs, en later in 1859, het verzwaren en verbreedden van borstweringen, oprillen enz. voor de forten te Kijkduin en Kaaphoofd, en het maken van eene bomvrije bergplaats te Kijkduin, te zamen aangenomen voor . . . . . f 23,860

onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer Majoor en Eerstaan-

wezend Ingenieur van Ingen en den destijds zijnde le Luitenant Ingenieur, den WelEd. Heer A. J. van Phren, thans Eerstaanwezend Ingenieur van de Staats-Spoorweglijn van 't Nieuwe Diep naar Amsterdam.

3. Loodswezen.

Eenige werken aan den vuurtoren van Durgerdam, het maken van schoeiingwerk en steenglooijingen en het herstellen en vernieuwen van zeekepen op het eiland Wieringen, onder Directie van den WelEd. Heer Valk, toen Ingenieur bij het Loodswezen te 's Hage.

4. Voor den WelEd. Heer Ochsner, te Amsterdam.

Het bouwen van een geheel nieuw pakhuis voor den stoom-rijst-pelmolen in de Plantage te Amsterdam, aangenomen, onder Directie van den WelEd. Heer Outersterp, architect, te Amsterdam, voor . . . . . f 18,149

5. Voor de WelEd. Heeren Mendel Bour & Comp., te Amsterdam.

Het maken van een gebouw, ten dienste der Garancine fabriek, naast de Muiderpoort te Amsterdam, aangenomen, onder Directie van den WelEd. Heer Outersterp, architect aldaar, voor . f 8,059

6. Waterstaat.

a. Onderscheidene werken aan de zeekeringen te Nieuwe Diepen van de eilanden Marken, Urk, Wieringen, Texel en te Medemblik, onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer van Gendt, Hoofd-Ingenieur, te Haarlem, en de Wel-Ed. Gestr. Heeren Ortt, Hayward, Mentz en van der Vecht, allen destijds Ingenieurs van den Waterstaat.

b. Het maken van een dam in het Natte Dok te Willemsoord, aangenomen ad . . . . . f 18,900
 onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer de Kruiff, Hoofd-Ingenieur, en den WelEd. Gest. Heer Hayward, Ingenieur.

c. Het leggen van dammen voor- en het amoveren van de schipsluis, en het maken van eene dubbele brug, over de Oosterhaven te Medemblik, benevens het vernieuwen van walbeschoeiingen, aangenomen, onder Directie van den Welgeboren Jonkheer van den Santheuvel, destijds Ingenieur van den waterstaat, te Hoorn, en den WelEd. Heer A. T. van Wijngaarden, architect te Medemblik, voor de somme van . . . . . f 24,400.

d. Het doen van eenige herstellingen aan de Alambertskade, gelegen tusschen de Kortenhoefsche en Loenderveensche plassen, bij Vreeland, aangenomen voor . . . . . f 1,778.

e. Het uitruimen van een gezonken schip of wrak uit de haven te Medemblik, aangenomen voor . . . . . f 1,5000
 onder Directie van den WelEd. Heer A. T. van Wijngaarden, architect voornoemd.

7. Gemeentebestuur der stad Medemblik.

Het uitdiepen van de haven te Medemblik, aangenomen, onder Directie van den WelEd. Heer A. T. van Wijngaarden, architect voornoemd, voor . . . . . f 1,900.

8. Kerkbestuur van de R. C. Kerk *de Ster*, op het Rusland te Amsterdam.

Het bouwen van eene nieuwe kerk, aangenomen, onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer van Gendt en den Heere Dansdorff, provinciaal opzichter te Haarlem, voor . . . . . f 84,000.

9. Kerkbestuur van de R. C. Kerk *de Toren*, op den Singel te Amsterdam.

Het bouwen van eene nieuwe kerk, aangenomen, onder Directie

van den WelEd. Heer Rob. van Zoelen, architect te Amsterdam,
voor . . . . . f 20,000

10. R. C. Kerkbestuur, te Krommenie.

Het bouwen van eene nieuwe kerk met pastorie, aangenomen,
voor . . . . . f 22.600-
onder Directie van den WelEd. Heer Molkenboer, architect te
Leiden.

11. Collegie van den Hondsbossche en Duinen tot Petten.

Gedurende onderscheidene jaren, zeer vele werken daargesteld, als:

- a. Vernieuwingen aan de paalwerken.
- b. Herstellen en vernieuwen van 29 rijs- en steenen hoofden op het strand aldaar.
- c. Het doen van verzwareingen aan den Zanddijk.
- d. Het onderhouden en vernieuwen van de Hondsbossche schutsluis, te Zaandam.
- e. Het maken van een nieuw stel buiten-schutdeuren voor die sluis.
- f. Het maken van eene nieuwe duikersluis in den Slaperdijk.

Al deze werken zijn daargesteld onder het bestuur van den WelEd. Gestr. Heer Kluppel, Dijkgraaf van dat Collegie, en onder den WelEd. Heer van Asperen, Generale Opzigter en Burgemeester van Petten, en later onder den WelEd. Heer Bollee, nu Generale opzigter en Burgemeester van Petten.

12. Collegie van de vier Noorder Koggen, te Medemblik.

Het maken van eenige perceelen dijkwerken aan de zeeeringen, onder bestuur van den Dijkgraaf, den WelEd. Gestr. Heer Carpentier, en later onder bestuur van den WelEd. Gestr. Heer Mr. Gerdenier, Dijkgraaf en Burgemeester te Medemblik en onder den WelEd. Heer G. de Heer, als Hoofdopzigter van dat Collegie.

13. Dijkgraaf en Waardschappen Polderbestuur van Geestmer ambacht.

Het afbreken van de oude en het maken van de nieuwe steenen uitwa-

teringsluis in den West-Frieschen zeedijk te Aardswoud, aangenomen voor . . . . . f17,400.
 onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer Winterberg, als Dijkgraaf, en den Heere Hart, als Hoofdopzigter van dat Collegie.

14. Marine te Willemsoord.

Het maken van eene nieuwe sleepheiling, aangenomen voor f19,700.
 onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer de Bruijn, Hoofd-Ingenieur.

15. Marine te Amsterdam.

Het amoveren van eenige loodsen en het maken van eene nieuwe bergplaats voor houtwaren, aangenomen voor . . . . . f 9,000.
 onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer Tromp. Hoofd-Ingenieur.

Het uit elkander nemen van het schip *de Wassenaar*, onder dezelfde Directie.

16. Domeinen.

Het amoveren van pakhuizen en bouwen van een nieuw pakhuis achter het Oost-Indische Huis in de Boompjes, te Rotterdam, aangenomen voor . . . . . f 67,690.

onder Directie van den Hoog Welgeboren Heer Baron Collot d'Escury te 's Hage, en den WelEd. Heer Visser, bouwkundige te Rotterdam.

17. Gemeentebestuur van Nieuwer Amstel.

Het amoveren van de oude en maken van eene geheel nieuwe walbeschoeijing, ter lengte van 1200 el, langs de Overtoomsche vaart aangenomen voor . . . . . f 14,867.

onder de Directie van den WelEd. Gestr. Heer Cellié Muller, Ingenieur van den Waterstaat, en den Heer Broncke, Hoofdopzigter.

18. Gemeentebestuur van Amsterdam.

a. Het maken van een perceel houten walbeschoeijingen, aangenomen voor . . . . . f4,600.

b. Het gedeeltelijk amoveren en vernieuwen van het Laboratorium Chemicum in de Staalstraat en op den Groenenburgwal, aangenomen voor . . . . . f 19,400.

c. Onderhouden en vernieuwen van een gedeelte van den Haarlemmer straatweg, gedurende 3 jaren, aangenomen ad. . . f 4,400.

d. Het bouwen van eene nieuwe overdekte zeevischmarkt op de Geldersche Kade, aangenomen voor. . . . . f 72,290.

Uitgevoerd onder Directie van den Wel-Ed. Gestr. Heer de Greef, als architect, Froger, van Maurik en van der Sterr, als ingenieurs der stad.

19. Genie te Amsterdam.

Eenige herstellingen en vernieuwingen aan de kazerne *Oranje-Nassau*, aangenomen voor . . . . . f 10,600.

onder Directie van den WelEd. Gestr. Heer Baron van Neck, 2e Luitenant Ingenieur, en den WelEd. Gestr. Heer Majoor van Assendelft de Coningh.

En meer andere werken, in vereeniging met anderen.

